

N:o 35.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 mars 1888, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om antagande af en lag angående pinsamma experiment på djur i vetenskapligt syfte.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammar af herr *Chr. L. Anjou* afgifven motion, n:o 88, om antagande af en lag angående pinsamma experiment på djur i vetenskapligt syfte, eller s. k. vivisektioner.

Denna fråga har såsom bekant vid två föregående tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning; och vill lagutskottet, innan utskottet öfvergår till en redogörelse för den nu föreliggande motionens innehåll, i korthet erinra om sakens behandling vid dessa tillfällen.

Vid 1881 års riksdag väcktes inom Andra Kammaren motion om antagande af en lag till vivisektionens inskränkning, till innehållet temligen nära öfverensstämmande med det af herr Anjou nu framställda förslag, som här nedan finnes intaget. I det utlåtande, n:o 33, som af lagutskottet vid 1881 års riksdag afgafs i ämnet, anfördes hufvudsakligen, att en dylik lagstiftning icke borde förordas, innan åtminstone någon utredning vunnits om tillvaron äfven i vårt land af sådana förhållanden, som gjorde densamma påkallad, samt de vetenskapliga institutioner, hvilkas gagnande verksamhet skulle af en sådan lag omedelbart beröras, fått tillfälle att i ämnet sig yttra; att i ärendets dåva-

rande skick ingendera af dessa förutsättningar vore uppfylld; samt att den tillförsigt kunde hysas, att, derest verkligt behof förefunnes antingen af särskilda ordningsföreskrifter till förekommande af missbruk vid vivisektioner eller möjligen utaf särskild lagstiftning af beskaffenhet, att Riksdagen deri borde taga del, Kongl. Maj:t, som egde utväg att inhemta alla nödiga upplysningar i ämnet, då ock skulle vidtaga den åtgärd, som af dessa kunde finnas föranledd, utan någon från Riksdagens sida gjord hemställan, hvilken för det dåvarande skulle, beträffande förhållandena i vårt eget land, kunna grundas endast på obestämda förutsättningar. På dessa skäl hemställde utskottet, att motionen ej måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd. Utlåtandet åtföljdes dock af en reservation, hvori uttalades den mening, att vivisektioner, såsom utgörande den gröfsta art af djurplågeri, borde helt och hållet förbjudas.

Hos kamrarne gjorde sig den åsigt gällande, att, ehuru — med afseende å saknaden af utredning i saken — lagstadganden i ämnet icke syntes böra beslutas, detsamma dock vore af den betydelse, att en utredning borde ske och för sådant ändamål en skrifvelse till Kongl. Maj:t aflåtas. Beslut härom fattades af Första Kammaren efter votering med 53 röster mot 22 och af Andra Kammaren utan votering. I öfverensstämmelse härmed anhöll Riksdagen i skrifvelse den 9 april 1881, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida s. k. vivisektion borde förbjudas eller utöfningen deraf genom lagbestämmelser begränsas och underkastas offentlig kontroll.

Sedan i anledning af denna skrifvelse ej mindre kanslern för universiteten i Upsala och Lund efter erhållen remiss inhemtat yttranden af vederbörande akademiska konsistorier och lärarekollegiet vid karolinska medikokirurgiska institutet samt, med öfverlemnande deraf, afgifvit eget utlåtande, än äfven vetenskapsakademien och direktionen för veterinärinstitutet i Stockholm inkommit med infordrade utlåtanden, hvarförutom från svenska djurskyddsföreningens andra afdelning inlemnats en skrift i ämnet, så förklarade Kongl. Maj:t, vid ärendets föredragning den 23 juni 1882, att, i betraktande af hvad i frågan blifvit anfördt, någon Kongl. Maj:ts åtgärd för det dåvarande icke borde vidtagas.

Vid 1884 års riksdag föreslog en motionär inom Andra Kammaren, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för nästföljande Riksdag framlägga förslag till lag angående plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål, hvarvid motionären erinrade om den i England gällande, den 15 augusti 1876 utfärdade lag i ämnet.

I sitt öfver denna motion afgifna utlåtande, n:o 51, åberopade lagutskottet den utredning i frågan, som åstadkommits i följd af Riksdagens ofvan omförmälda skrifvelse, samt hemställde, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Denna utskottets hemställan blef af båda kamrarne bifallen, af Första Kammaren efter votering med 60 röster mot 32 och af Andra Kammaren utan votering.

I den nu föreliggande motionen erinrar motionären till en början om frågans tidigare öden, för hvilka här ofvan lemnats en något utförligare redogörelse. Derefter fortsätter motionären:

»Hvad som hittills i främsta rummet blifvit anfördt mot dylika experiment är, att denna forskningsmetod skulle vara alldeles onyttig eller åtminstone umbärlig för den medicinska vetenskapen, samt vidare att den måste betraktas såsom otillätlig från moralisk synpunkt. Huru mycket än härom talats och skrifvits, torde meningarne hos den bildade allmänheten i båda dessa punkter ännu vara i hög grad skiljaktiga. Jag lemnar därför nämnda spörsmål å sido och utgår i stället från förutsättningar, om hvilka de, som i berörda afseenden hysa motsatta åsikter, kunna vara ense, nemligen: 1:o) att, då dessa försök innefatta ett djurplågeri af det mest pinsamma slag, sådana aldrig böra företagas utom för synnerligen viktiga ändamål; 2:o) att all onödig pina för försöksdjuren bör sorgfälligt undvikas; och 3:o) att, då dylika offer på vetenskapens altare anses oundgängliga, man bör noga draga försorg derom, att den största möjliga fördel må genom dem komma vetenskapen och läkarekonsten till godo.

Att dessa fordringar icke i Sverige mer än annorstädes behörigen uppfyllas, torde numera vara satt utom allt tvifvel. Genom skrifter, utkomna på senare tid och allmänt tillgängliga — bland hvilka särskildt må nämnas en under nästlidna år från trycket utgifven broschyr med titel: »Ur Nordens vivisektors laboratorier», äfvensom en under samma år i den medicinska tidskriften *Eira* införd uppsats: »Bref från Upsala» — synes vara ojäfaktigt ådagalagdt, *dels* att pinsamma experiment ofta företagits för ändamål, som omöjligen kunna rättfärdiga det djurplågeri, som dervid utförs, *dels* att djuren icke blifvit bedöfvade, der sådant otvifvelaktigt både kunnat och bort ske, samt slutligen att — åtminstone vid en af rikets högskolor — de lärjungar, som idka medicinska studier, åläggas att sjelfva experimentera och få göra detta utan ledning och tillsyn, hvadan ock experimenten, såsom lätt kan förutses, varit fullständigt värdelösa.

Häraf måste blifva en oundviklig följd att ett ofantligt antal djur år-

ligen uppoffras utan den ringaste vinst för vetenskapen eller för menskligheten. Ingen lär dock kunna förneka, att ett onyttigt djurplågeri, äfven om det uppgifves ske för vetenskapens skull, är något som bör genom lag förbjudas; ja, att ett sådant förbud ligger i andan af och utgör en väsentlig fyllnad till den lag mot djurplågeri, som redan finnes. Det skulle nemligen vara en påtaglig orättvisa att belägga mindre djurplågeri med straff, men lemna det svåraste slaget deraf ostraffadt.

En af de vigtigaste orsakerna, hvarför forskningar af detta slag hittills medfört så obetydliga, ofta motsägende, stundom rent af vilseledande resultat, ligger utan tvifvel deri, att de som sysselsatt sig dermed anställt sina experiment hvar för sig och utan omedelbar samverkan med hvarandra. En enda iakttagare kan naturligtvis icke se allt, som kunde och borde iakttagas. Han kan för öfrigt — såsom ofta inträffat — vara intagen af förutfattade meningar och i följd deraf orätt tolka sina iakttagelser, då ingen är tillstädes, som kan berigtiga hans uppfattning. Detta synes vara af vetenskapsmännen sjelfva erkändt, då det lär hafva antagits såsom regel, att hvarje enskildt försök skall, så vidt möjligt är, af många andra upprepas och kontrolleras. Dermed är emellertid föga eller ingenting vunnet, emedan äfven dessa kontrollförsök anställas af en eller högst två personer i sänder och därför i hufvudsaken lida af samma brister som de ursprungliga. Det är alldeles uppenbart, att några få försök, anställda af ett större antal sakkunniga personer, som hafva samma föremål framför sina ögon och omedelbart kunna rätta hvarandras misstag, måste erbjuda långt fullständigare och framför allt mera pålitliga iakttagelser samt i följd deraf skänka vetenskapen långt större vinst än en mångfald af experiment, som lida af ofullständighet, ensidighet och misstag.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag, ej endast i syfte att antalet af onödiga och onyttiga försök af ifrågavarande slag må inskränkas och försöksdjurens pina minskas, utan äfven och lika mycket i vetenskapens eget intresse, vördsamt hemställa, att Riksdagen må för sin del besluta, att en lag angående pinsamma experiment på djur i vetenskapligt syfte skall utfärdas; och tillåter jag mig föreslå, att denna lag må erhålla ungefär följande lydelse:

1. Pinsamma experiment på djur i vetenskapligt syfte få icke ega rum annorstädes än i de dertill afsedda laboratorier vid högskolorna samt endast under omedelbar ledning och tillsyn af vederbörande professor eller laborator.

2. Sådant experiment får icke anställas på andra än fullt bedöfvade

djur. Bedöfningen bör vidmagthållas oafbruten under hela den tid experimentet varar, och djuret skall dödas innan det uppvaknar ur bedöfningen, derest icke sådant strider mot försökets ändamål, eller den smärta, som är eller blir en följd af experimentet, kan anses såsom mindre betydlig.

3. Curare eller sådana medel, som endast medföra förlust af rörelseförmågan, men icke framkalla okänslighet, få under inga vilkor användas.

4. Innan dylikt experiment företages, skall tillkännagifvande derom i tidningar eller på annat lämpligt sätt göras med inbjudning till alla, som idka eller idkat fysiologiska studier, att dervid sig inställa. Om ej minst fem så kvalificerade personer komma tillstädes, må experimentet icke ega rum.

5. Öfver hvarje experiment af ifrågavarande slag skall protokoll föras, innehållande såväl uppgift om ändamålet som noggrann redogörelse rörande hela förfaringssättet, äfvensom de iakttagelser, som blifvit gjorda, samt de resultat, hvilka genom försöket anses hafva vunnits. Protokollet skall undertecknas af minst fem personer, som vid tillfället varit närvarande.

De under hvarje termin förda protokoll skola genom vederbörande fakultets eller lärarekollegiums försorg insändas till kongl. ecklesiastikdepartementet inom 14 dagar efter terminens slut.

Öfverträdelse mot någon af §§ 1—4 i denna lag straffes med böter, första gången ett hundra kronor, hvilket belopp vid förnyad öfverträdelse höjes, dock icke utöfver fyra hundra kronor.»

Lagutskottet har åt den föreliggande grannlaga frågan egnat den sorgfälliga pröfning, hvartill ej mindre ämnets beskaffenhet än äfven den uppmärksamhet, för hvilken frågan från olika synpunkter varit föremål, synts utskottet föranleda. Jemte det utskottet tagit kännedom af flere företedda intyg och tryckta skrifter i ämnet, har utskottet ock haft förmånen att erhålla bidrag till frågans belysning genom muntliga framställningar inför utskottet ej mindre af en framstående målsman för den fysiologiska vetenskapen inom vårt land än äfven af en medlem af styrelsen för nordiska samfundet till bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet.

Utskottet hyser för sin del icke någon tvekan derom, att likaväl som människan eger att för ekonomiska ändamål tillgodogöra sig djuren, hvilket ofta sker på ett sätt, som måste tillfoga djuren ett ganska betydligt mått af smärta, likaså är hon ock berättigad att för vetenskapliga ändamål begagna sig af sitt herravälde öfver djurverlden, äfven der detta begagnande

för djuren medför lidande och undergång. Men å andra sidan kräfver den sedliga verldsordningen, att det lidande, som för vinnande af det ena eller andra ändamålet tillskyndas de gent emot människan värnlösa djuren, inskränkes till det minsta mått, som med ett förnuftigt ändamåls vinnande är förenligt.

Det torde, enligt alla sakkunniges sammanstående omdöme, icke kunna bestridas, att den medicinska vetenskapens och fysiologiens utveckling stå med hvarandra i ett nära och ouplösligt samband, och att fysiologen vid sina forskningar för vissa fall icke kan undvara försök på lefvande djur. De förvånande och för människosläktet oskattbara framsteg, läkarevetenskapen under senare tider gjort, hafva i sjelfva verket genom dylika försök blifvit i väsentlig mån främjade. Vid sådant förhållande kan ju icke förnekas, att här förefinnes ett förnuftigt ändamål af ganska hög betydelse, gällande å ena sidan vetenskapens utveckling, å andra de vetenskapliga rönens tillämpning å den praktiska medicinen i dess olika grenar. Men därför får likväl försöksdjurens lidande icke förbises. Det var också hänsyn härtill och de upprörande berättelserna om tillvägagåendet vid dylika undersökningar i åtskilliga främmande land, som föranledde Riksdagens skrifvelse af den 9 april 1881.

Vid den grundliga undersökning, som i anledning af nämnda skrifvelse företogs, och hvars resultat föreligger uti förut omförmälda utlåtande, visade sig emellertid, att förhållandena i vårt land icke voro sådana, att en lagstiftning i ämnet syntes vara påkallad. Dervid ådagalades jemväl, att det vore ytterligt svårt åvägbringa en lagstiftning, som icke skulle lägga alltför tryckande band på den vetenskapliga verksamheten. En synnerligen upplysande framställning af vivisektionens omfattning och beskaffenhet i vårt land samt angående vanskligheterna vid en lagstiftning i ämnet lemnas i det särskildt tryckta utlåtande, som af medicinska fakulteten i Upsala afgafs till det större akademiska konsistoriet derstädes.

Då de upplysningar, som sålunda i anledning af Riksdagens berörda skrifvelse lemnats från vederbörande myndigheter, af såväl Kongl. Maj:t som Riksdagen funnits vara af sådan beskaffenhet, att någon lagstiftningsåtgärd icke borde vidtagas, synes det, för att en sådan nu skulle ifrågakomma, böra förutsättas, att i hithörande förhållanden inträdt en förändring, som framkallat ett förut icke befintligt behof af lagstiftningens mellankomst. Detta torde dock icke vara förhållandet. Motionären har i sin motion åberopat dels en i tidskriften »Eira» införd uppsats, dels ock en särskildt utgifven broschyr »Från nordiske vivisektorers laboratorier». Beträffande den

förstnämnda har utskottet funnit densamma icke innehålla något, som kan på frågans bedömande inverka. Broschyren åter innehåller utdrag ur medicinska tidskrifter rörande experiment, som verkstälts af åtskilliga fysiologer i Sverige och Danmark. Utan att närmare ingå på beskaffenheten af dessa experiment, hvilkas vetenskapliga värde svårigen lär kunna bedömas af andra än fackmän, vill utskottet blott erinra, att samtliga i broschyren omtalade försök företagits och varit kända *före* 1884, då ämnet senast var föremål för Riksdagens behandling. Genom dessa skrifter kan utskottet således ingalunda finna det vara ådagalagt, att sedan sistnämnda år inträffat förändrade förhållanden, hvilka kunde nödvändiggöra en lagstiftningsåtgärd, som år 1884 enligt begge kamrarnas sammanstående beslut ansågs obehöflig.

Deremot vill utskottet framhålla, att vetenskapen sedan dess gjort ytterligare framsteg, för hvilka den i väsentlig mån har att tacka den s. k. vivisektionen, äfvensom att de förbättrade instrument, operationsmetoder och bedöfningsmedel, som på senare tider kommit i bruk, bidragit till minskning af försöksdjurens lidanden på samma sätt som förhållandet varit inom kirurgiens område.

Då utskottet sålunda anser, att några nya skäl icke blifvit förebragta för den föreslagna lagstiftningen, och då hvarje lagstiftning i detta ämne, och i synnerhet en sådan som den i motionen föreslagna måste ofördelaktigt inverka på vetenskapens utveckling, får utskottet hemställa,

att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1888.

På lagutskottets vägnar:

C. A. Sjöcrona.

Herrar *Smedberg* och *Wendt* hafva begärdt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.